

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1943.

Första kammaren.

Nr 31.

Tisdagen den 9 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr *Nilsson, Bror*, anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 3 och den 6 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Aberopande bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet till och med den 6 december 1943.

Malmö sjukhus den 6 november 1943.

Axel Löfvander,

riksdagsman för Malmöhus län.

Till riksdagens första kammare.

Riksdagsmannen *Axel Löfvander*, 63 år, är på grund av ledgångsrheumatism förhindrad att under en månad, från nedan nämnda datum räknat, delta i riksdagsarbetet. Vilket härmed intygas.

Malmö den 6 november 1943.

M. Ljungdahl,

lasarettsläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 240, 241, 243, 245 och 246 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 65.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.04 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 10 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 10 november 1943.

Till justitiedepartementet hade den 6 november 1943 från länsstyrelsen i Östergötlands län inkommit fullmakt för lantbrukaren K. A. Westman i Brobygård, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet
C. G. Bruno.

Herr *Westman* infann sig härefter och intog sin plats i kammaren.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde; och

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser ekleklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad angår vissa jordbruksärenden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.12 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 13 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Justerades protokollen för den 9 och den 10 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 474, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad angår vissa jordbruksärenden.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 för befrämjande av frivillig skyddsympning mot difteri;

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för statens järnvägars räkning av aktierna i svenska rederiaktiebolaget Öresund m. m.;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal i fråga om vissa markbyten mellan statens järnvägar och Borås stad m.m.;

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Stockholms stad av visst område å Ladugårdsgärdet;

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en postverket tillhörig fastighet i Stockholm;

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett statens järnvägar tillhörigt markområde i Morastrands köping;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Strömstads förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätten i samma stad komma att indragas;

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 till bidrag till utlandssvenskarnas förening;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens geotekniska institut m. m.; och

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av räntan å lån från statens utlåningsfonder;

bevillningsutskottets betänkande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nöjesskatt jämte i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, m. m.; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad angår jordbruksdepartementets verksamhetsområde;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för vissa tomtupplåtelser;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av visst område till Fredrika kommun i Västerbottens län;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av bidrag ur domänfonden till föreningen för växtförädling av skogsträd.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.06 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 16 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 475, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 476, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 477, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 478, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 244 och 247—257, bevillningsutskottets betänkande nr 56, andra lagutskottets utlåtanden nr 65 och 66 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 66—70.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 17 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Om framläggande av förslag till obligatorisk sjukförsäkring.

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **Möller**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Wiklunds interpellation om framläggande av förslag till obligatorisk sjukförsäkring, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Erik Olof Wiklund har med första kammarens tillstånd interpellat mig rörande följande två spörsmål:

1) Skall frågan om en obligatorisk sjukförsäkring lösas först utan att invänta socialvårdskommitténs förslag om övriga socialförsäkringsgrenar?

2) Kan och vill herr statsrådet ange den ungefärliga tid, då förslaget kan komma att ligga på riksdagens bord?

Då interpellanten i motiveringen till sin interpellation har tagit upp en allmän kritik av socialvårdskommitténs sätt att bedriva sitt arbete, torde det vara lämpligt, att jag lämnar en redogörelse för kommitténs hittills bedrivna verksamhet.

Kommittén tillsattes den 3 januari 1938, sedan jag erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 december 1937 att utse en kommitté med uppdrag att verkställa en översyn av den svenska socialvården.

Under år 1938 behandlades preliminärt organisations- och finansieringsfrågor på fattigvårdens och närslutna grenar av socialvårdens områden samt påbörjades en granskning av sjukförsäkringen. Vid behandlingen av sjukförsäkringen har kommittén biträtts av särskilt tillkallade sakkunniga. Samma år igångsattes omfattande, för kommitténs arbete nödvändiga statistiska undersökningar, nämligen rörande fattigvårdsprocesserna, kommunernas ålderdomshem samt nyrekryteringen till de erkända sjukvårdskassorna.

Under år 1939 fortsattes överläggningarna angående socialvårdsreformen och särskilt socialförsäkringen, varjämte en bearbetning skedde av det material, som inkommit i samband med nyssnämnda statistiska undersökningar. Likaså igångsattes en omfattande undersökning rörande fattigvårdsklienteletets understödsförhållanden. Stormaktskrigets utbrott föranledde ett avbrott i kommitténs arbete, som återupptogs på hösten 1940. I maj 1940 avlämnades emellertid ett betänkande med redogörelse för undersökningen av kommunernas ålderdomshem och i september samma år ett betänkande med redogörelse för undersökningen rörande de erkända sjukvårdskassorna.

Sedan denna tidpunkt ha kommittén och olika delegationer inom kommittén — vid behandlingen av vissa frågor med biträde av särskilt tillkallade sakkunniga — fullföljt utredningsarbetet på olika områden av socialvården. I mars 1941 förordnades sålunda sakkunniga beträffande arbetslöshetsförsäkring och kontantunderstödsverksamhet för arbetslösa, i oktober samma år sakkunniga att biträda vid utredningen av fosterbarnsvården och i september 1942 sakkunniga beträffande frågan om samordnande av sjukvårdskasseverksamheten och den sociala olycksfallsförsäkringen. Kommittén har hittills avlämnat följande betänkanden och förslag:

Om framläggande av förslag till obligatorisk sjukförsäkring. (Forts.)

i september 1941 redogörelse för den statistiska utredningen angående fattigvårdens understödsverksamhet;

samma månad förslag till vissa förbättringar i folkpensionslagen och barnbidragslagen;

i maj 1942 förslag till ändrad bidragsförskottslag;

i september samma år redogörelse för en statistisk undersökning rörande landets barnhem samt slutligen

i december 1942 ett betänkande angående socialvårdens organisation m. m.

I sistnämnda betänkande lämnas en översikt över kommitténs dittillsvarande arbete och vissa förslag angående socialvårdens organisation bl. a. rörande den lokala förvaltningen av socialvården. I detta betänkande återfinnes en diskussion om socialförsäkringens plats inom socialvårdssystemet och kommitténs principiella uppfattning om riktlinjerna för ett rationellt socialvårdssystem. I betänkandet lämnas därjämte en relativt utförlig plan för kommitténs fortsatta utredningsarbete. Interpellanten har gentemot kommitténs sätt att arbeta såsom ett föredöme uppställt den s. k. Beveridge-rapporten. Man torde emellertid böra observera, när man framhåller den snabbhet, med vilken Beveridgeplanen utarbetats, att rapporten icke innehåller några i detalj utarbetade lagförslag. Ett närmare studium av Beveridge-rapporten giver även vid handen, att dess författare måst lämna öppna åtskilliga spörsmål, vilka äro av fundamental betydelse för ett ställningstagande till densamma.

Enligt vad jag inhämtat av kommitténs ordförande, är kommittén för närvarande sysselsatt med den framtida sociallagstiftningens detaljutformning. Det är ett tidsödande arbete att utforma, kostnadsberäkna och motivera omfattande och djupt ingripande lagar på socialvårdens område. Jag har — liksom även socialvårdskommittén — sökt förhindra, att trängande reformer skulle stoppas upp i avbidan på detta arbetes slutförande. Jag vill sålunda erinra om att arbetslöshetsförsäkringen 1941 blev föremål för en ganska genomgripande förändring. Socialvårdskommittén själv har, som redan tidigare omnämnts, framlagt förslag till bidragsförskottslag, vilket ledde till förändrad lagstiftning på området. Bland andra spörsmål, som efter kommitténs initiativ redan föranlett lagstiftningsåtgärder, märkas frågorna om höjning av den avdragsfria inkomsten vid tilläggspensioner och barnbidrag samt vårdavgifterna å vårdhemmen för lättskötta sinnessjuka. Efter slutförande av den förut omnämnda statistiska undersökningen av barnhemmen har kommittén upptagit arbetet med en revision av barnvårdslagen beträffande barnhems- och fosterbarnsvården, och det är kommitténs förhoppning att i början av nästkommande år kunna framlägga förslag till en reformerad lagstiftning på detta område.

Socialvårdskommitténs ordförande upplyser vidare, att kommittén har för avsikt att framlägga partiella reformförslag även på socialförsäkringens område. Det är dock icke lämpligt att härvidlag behandla varje försäkringsgren som en fullt fristående enhet. Redan i organisatoriskt hänseende finnas eller böra finnas beröringspunkter de olika grenarna emellan. Föga vore enligt kommitténs mening att vinna på att framlägga ett detaljerat förslag i fråga om en socialförsäkringsgren och samtidigt lämna öppet i vad mån förändringar och kanske genomgripande sådana vore påkallade av en annan försäkringsgrens detaljutformning. Valet står här emellan att uppskjuta framläggandet av förslag till ny sociallagstiftning till dess hela komplexet är i detalj utarbetat eller att med vissa mellanrum framlägga förslag till vissa delar av sociallagstiftning, med beaktande redan från början i största möjliga mån av den inverkan på respektive förslags innehåll som blivande förslag till andra delar av sagda lagstiftning kommer att hava. Kommittén har valt den sistnämnda vägen. I överensstämmelse härmed har kommittén icke ansett sig kunna framlägga för-

Om framläggande av förslag till obligatorisk sjukförsäkring. (Forts.)
slag till lagstiftning angående obligatorisk sjukförsäkring, innan riktlinjerna för ett samordnande av sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen närmare fastställts. Kommittén hyser förhoppning att härav betingade undersökningar skola kunna slutföras inom sådan tid, att lagförslaget, vilket föreligger i detalj utarbetat, skall kunna framläggas i början av nästkommande år.

Bland övriga mera betydande utredningar beträffande socialförsäkringen märkas frågan om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, en granskning av folkpensioneringen och en reformerad fattigvårdslagstiftning. Även här kommer kommittén — med beaktande i möjligaste mån redan från början av behovet av samordning dem emellan — att framlägga separata förslag. Mycket omfattande statistiska utredningar i samband med arbetslöshetsförsäkringen äro slutförda. De allmänna riktlinjerna för en blivande lagstiftning äro behandlade och arbetet med utarbetande av lagstiftningen pågår. Det är kommitténs förhoppning, att förslaget i ärendet skall kunna framläggas under loppet av nästkommande sommar.

Frågan om en revision av folkpensioneringen har icke kunnat upptagas av kommittén förrän utredningen om sjukförsäkringen slutförts. Kommittén har nu med biträde av särskilt tillkallade sakkunniga upptagit folkpensioneringen till översyn, och det är kommitténs avsikt att med största möjliga skyndsamt bedriva utredningsarbetet. Det må dock erinras om att till prövning måste upptagas vissa spörsmål, som ingalunda äro lättlösta. Sålunda har i riksdagsmotioner och i annan form framförts bl. a. frågan om en uppdelning av folkpensionen i invalidpension och ålderdomspension, upphävande av dyrtorsgrupperingen, införande av hyresbidrag, de nuvarande individuella pensionernas ersättning med familjepension, ändrade grunder för kommunala pensionstillskott m. fl. frågor.

På fattigvårdslagstiftningens område har utredningsarbetet framskridit jämförelsevis långt; det är emellertid uppenbart, att ett till alla delar utarbetat förslag till en ny socialhjälpstag ej kan framläggas, förrän socialförsäkringens räckvidd och detaljutformning är klar. Enligt kommitténs uppfattning torde förslag till socialhjälpstag kunna framläggas inom loppet av de närmaste två åren.

Enligt min mening torde socialvårdskommittén icke böra klandras för sitt sätt att planlägga sitt arbete. Kommittén har inom det stora komplexet av socialvårdsfrågor till prövning först upptagit sjukförsäkringen. Utformningen av övriga socialförsäkringsgrenar blir nämligen i hög grad beroende på hur sjukvårdsförsäkringsfrågan löses. Så är fallet med såväl den nu till folkpensioneringen knutna invalidpensioneringen som olycksfallsförsäkringen. Däremot torde det icke föreligga något hinder för att taga ställning till sjukkassereformen, om man allenast har klart för sig, att detta ställningstagande kommer att påverka andra socialförsäkringsgrenar. Framlägger därför socialvårdskommittén, som det är min förhoppning, inom den närmaste tiden ett förslag rörande sjukförsäkringen, torde detta förslag kunna föreläggas riksdagen utan att kommitténs arbete i övrigt slutföres. Jag vill emellertid påpeka, att ett så omfattande ärende som genomförandet av en obligatorisk sjukförsäkring kommer att kräva lång remisstid och därefter ingående överväganden inom regeringen. Under sådana förhållanden är det icke möjligt att nu ange en bestämd tidpunkt för förslagets framläggande inför riksdagen.

Herr Wiklund: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt hjärtliga tack för det utförliga svar, som lämnats på min interpellation. Samtidigt vill jag tacka för herr statsrådets vän-

Om framläggande av förslag till obligatorisk sjukförsäkring. (Forts.)

lighet att i förväg låta mig ta del av hans svar på min interpellation. Till att börja med vill jag, herr talman, något angiva skälen för min interpellation.

Under sensommarens och höstens lopp läste man i tidningarna, att socialvårdskommittén var färdig med ett förslag till obligatorisk sjukförsäkring; ja, i en del tidningar stod det t. o. m., att kommittén fattat beslut i denna fråga, vilket dock visade sig vara felaktigt. Att frågan närmade sig sin lösning tyckte man sig förstå på sjukkassehåll därav, att sjukkasseförbundet i augusti månad uppmanades att inköpa ett stort antal av de två delar, som förelägo i så gott som färdigt skick av kommitténs förslag till en hela folket omfattande sjukförsäkring. Sjukkasseförbundets styrelse beslöt också att inköpa 2,000 exemplar av vardera delen för att kostnadsfritt tillställas såväl central- som lokalsjukkassorna.

Vi voro alltså på sjukkassehåll ganska förhoppningsfulla i det av mig här berörda avseendet, men så kom, förmedlat genom T.T., ett besked från kommittén — jag tror att det var i slutet av september månad — som löd: »Med framläggandet av ett inom kommittén utarbetat förslag i detta ämne kommer att anstå, till dess vissa ytterligare utredningar angående sjukförsäkringens samordnande med andra socialförsäkringsgrenar fullföljts.» Det är givet, att man i skilda kretsar frågade sig: vad har inträffat, eftersom denna kommuniké utsändes? I den trängre kommittékretsen trodde man sig dock vara nära målet, men när kommittén samlades in pleno, inträffade något, som födde denna egenomliga kommuniké, som det kanske inte är så lätt att förstå med hänsyn till tidigare optimistiska uttalanden i ämnet. Jag gör visst inte anspråk på att herr statsrådet skall besvara frågan, men det måste väl medges, att det ser en smula underligt ut för en utomstående, att man först nu kommit att tänka på att vissa ytterligare utredningar angående sjukförsäkringens samordnande med andra socialförsäkringsgrenar måste fullföljas, innan här merberörda förslag kunde framläggas.

Kommitténs ärade ordförande är dock, enligt vad herr statsrådet här i sitt svar har meddelat, så optimistisk, att han tror, att t. ex. riktlinjerna för ett samordnande av sjukförsäkringen och olycksfallsförsäkringen skola vara klara i början av år 1944. Beträffande frågorna om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, om en granskning av folkpensioneringen och om en reformerad fattigvårdslagstiftning hoppas kommittén kunna framlägga förslag under loppet av nästkommande sommar. Däremot kan förslag till socialhjälpslag framläggas först inom loppet av de närmaste två åren. Nu undrar jag, om icke alla dessa ännu ej färdiga förslag kunna komma att influera på t. ex. ett förslag till obligatorisk sjukförsäkring, som framlagts kanske betydligt tidigare. Den, som lever, får se!

Herr statsrådet framhöll i början av sitt svar, att jag tagit upp en allmän kritik av socialvårdskommitténs sätt att bedriva sitt arbete. Jag skall därför med några ord beröra denna sak, och jag tillåter mig då att citera vad jag sagt i interpellationen härom: »Vad menas då», säger jag där, »med en social översyn?» — Det är den sak, som också herr statsrådet angav såsom önskemål i sina direktiv, när kommittén tillsattes 1938. — Jag fortsätter att citera ur min interpellation: »Svaret på den frågan har professorn Sir William Beveridge givit oss i sin stralande plan för en genomgripande omdaning av den engelska socialvården. Man må ha vilken uppfattning man vill om denna trygghetsplan, säkert är, att det är en märklig prestation att på ett och ett halvt år framlägga en rapport, vars betydelse knappast kan överskattas. Den har lyftat de sociala frågorna upp på ett plan, som tvingar till ställningstagande och vars verkningar för det sociala arbetet i världen i framtiden helt enkelt bli av revolutionerande art.»

Om framläggande av förslag till obligatorisk sjukförsäkring. (Forts.)

Jag har, som synes, uppställt Beveridgeplanen som ett föredöme för hur en utredning av här nämnt slag bör uppläggas. Visserligen har Beveridge måst lämna öppna åtskilliga spörsmål, såsom herr statsrådet mycket riktigt framhöll, men av vad jag här tillåtit mig anföra framgick det tydligt, att även socialvårdskommittén varit tvungen att göra detsamma. Skillnaden är bara den, att Beveridge har en verklig plan eller ram, som gör att man icke blott kan se konturerna av den sociala byggnad, England skall få, utan även tydligt själva byggnaden. Inredningen kommer ju i vanliga fall, sedan byggnaden är under tak.

Jag har även i min interpellation sagt, att socialvårdskommittén i vissa hänseenden varit en stötesten, när det gällt fortsatt sociallagstiftningsarbete. Jag tror, att det är flera än jag, som ha en sådan övertygelse, och jag har här möjlighet att inför kammaren tala om, att det är ett mycket stort antal frågor, som under årens lopp — kommittén fyller sex år den 17 december — remitterats till densamma. Det är nämligen inte mindre än 32 skrivelser i olika ämnen, som remitterats till kommittén — fränsett en mängd andra smärre spörsmål om speciella önskemål från enskilda personer och mindre sammanslutningar — därav sju skrivelser från riksdagen, fem skrivelser från Kungl. Maj:t och en skrivelse från socialministern själv.

Visserligen har kommittén utgivit en del betänkanden och förslag, men däri lämnat material är nu enligt min mening så pass gammalt, att dess aktualitet i viss mån förflyktigats. Tiden rider som bekant fort, och för att bevisa detta mitt påstående i vad det gäller sjukförsäkringen vill jag lämna några sifferuppgifter. — Under förra året ökade de erkända sjukkassornas medlemsantal med netto 213.000 medlemmar, och i år har det varje månad i sjukkassorna gått in ungefär 25.000 medlemmar i åldern över 15 år. Härav torde man kunna förstå, att de siffror, varpå kommittén tidigare byggt sina uttalanden och ståndpunkter, då det gällt sjukförsäkringens omfattning och hithörande spörsmål, genom själva utvecklingens gång förryckts i en helt annan och positiv riktning mot vad som tidigare var förhållandet.

Till sist vill jag säga ett par ord om tidpunkten för framläggandet av ett förslag om obligatorisk sjukförsäkring, och jag tillåter mig då citera herr statsrådet, som säger: »Framlägger därför socialvårdskommittén, som det är min förhoppning, inom den närmaste tiden ett förslag rörande sjukförsäkringen, torde detta förslag kunna föreläggas riksdagen utan att kommitténs arbete i övrigt slutföres. Jag vill emellertid påpeka, att ett så omfattande ärende som genomförandet av en obligatorisk sjukförsäkring kommer att kräva lång remisstid och därefter ingående överväganden inom regeringen. Under sådana förhållanden är det icke möjligt att nu ange en bestämd tidpunkt för förslaget framläggande inför riksdagen.»

I detta sammanhang, herr talman, ber jag att få framlägga en synpunkt, som kanske inte herrarna tänkt närmare på, därför att ni icke sysslat med dessa speciella frågor. När kommittén hade tillsatts och hade arbetat en tid, var man på sjukkassehåll av den uppfattningen, att nu blir det snart obligatorisk sjukförsäkring och då tjänar det väl ingenting till att vi arbeta på en förbättring av denna försäkringsform. Men allteftersom tiden gick och det dröjde med förslaget framläggande, kunde man inte stå där med armarna i kors inför denna situation. Vi måste därför först och främst hos kassornas styrelser söka få till stånd den inställningen till frågan, att det nog skulle komma att dröja åtskillig tid, innan något förslag om obligatorisk sjukförsäkring av alla tecken att döma bleve synligt, och så sade vi dessutom, att ett av de bästa sätten att arbeta för en obligatorisk sjukförsäkring vore att sätta fart på anskaffningen av nya medlemmar och att inte tänka så mycket på kommittén som

Om framläggande av förslag till obligatorisk sjukförsäkring. (Forts.)
sådan och dess arbete, något som även, såsom jag nyss nämnde, lyckades över förväntan bra. Vi måste, som herr statsrådet hör, använda en del smålistiga argument utan att därför vara några som helst jesuiter.

Jag ber att ännu en gång få betyga herr statsrådet min och jag tror också sjukkasserörelsens stora tacksamhet för det svar, herr statsrådet har lämnat på min interpellation. Det har ju i viktiga avseenden klargjorts, hur det nu ligger till, nämligen att vi kunna vänta ett förslag om obligatorisk sjukförsäkring oberoende av andra utredningsspörsmål, som statsrådet här i dag redogjort för.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag skall endast tillåta mig att göra några reflexioner utanför själva interpellationssvaret.

Att göra en jämförelse mellan Beveridge rapporten och vår kommittés arbete är överhuvud taget mycket svårt. Jag är inte säker på att man här i landet överhuvud taget skulle reflektera på en lagstiftning, som innebure att man för hela folket, utan undantag, för både landsbygd och stad, skulle tillämpa precis samma grunder, då det gäller såväl avgifter till en socialförsäkring som de förmåner, socialförsäkringen skall bjuda. Jag vill därmed icke ha sagt, att det inte vore bra, men jag undrar, om det skulle vara så lätt att kunna ena t. ex. regering och riksdag om en sådan anordning. Skulle man kunna göra det, behövdes strängt taget inte något vidare arbete på denna fråga, utan då imiterade man Beveridgeplanen och fixerade ett existensminimum, som alla sådana, som blivit sjuka eller arbetslösa eller utsatta för olycksfall etc., skulle tillförsäkras mot att de betalade vissa avgifter. Här i landet skulle det naturligtvis då bli en dragkamp om hur stort statsbidraget skall vara — det blir det kanske i England också, när det kommer till kritan. Vi komma med all säkerhet att få bevittna rätt stora meningsskiljaktigheter i en mängd detaljfrågor inom en obligatorisk sjukförsäkrings ram.

Jag har visserligen inte själv fått det förslag, som ju faktiskt är utarbetat inom socialvårdskommittén, men jag tror mig veta, att om detta förslag genomfördes, så komme statens utgift för sjukförsäkringen att stiga till ungeför 70 miljoner kronor. Det kan också hända, att meningarna om ett sådant statsbidrag till sjukförsäkringen komma att bli delade; en regering av den typ, som för närvarande sitter i vårt land, kan ju inte utan vidare förutsättas bli enig om hur ett sådant slutligt förslag skall vara utformat, även om jag naturligtvis har alla förhoppningar om att en sådan enighet skall kunna uppnås. Men man kan inte utan vidare utgå ifrån att så blir fallet. Därför torde det vara hopplöst att ange någon bestämd tidpunkt, då försäkringsförslaget kommer att framläggas. För min del måste jag rekommendera sjuk-kassefolket att bara bygga på och bygga på sin frivilliga rörelse och att icke låta det här väntade förslaget utgöra något hinder för en energisk nyrekrytering till sjukkassorna.

I fråga om tidsutdräkten i detta fall är det klart, att om man kunde till-sätta en enmanskommitté med ett par sekreterare, åt vilken man anförtrorde att göra en sådan rapport som Beveridges, kunde det gå relativt snabbt, men jag har för min del inte vid socialvårdskommitténs tillsättande vågat frångå den traditionella kommittésammansättningen; där skulle jordbrukarna vara representerade, där skulle arbetarna vara representerade, där skulle arbets-givarna vara representerade, och dessutom skulle vissa speciella socialvårds-sakkunniga insättas i kommittén. Det är således en relativt stor kommitté, och där skola en mängd diskussioner äga rum. De, som sitta i denna kommitté, äro liksom ledamöterna i de flesta svenska kungliga kommittéer upp-tagna med allehanda enskilda göromål. Eftersom de icke kunna helt avlönas

Om framläggande av förslag till obligatorisk sjukförsäkring. (Forts.)
 av staten under den tid de arbeta i en sådan kommitté, kunna de alltså inte lämna sina tidigare sysselsättningar för den tid, som kan åtgå för detta utredningsarbete. Allt sådant gör ju, att det inte finns någon möjlighet för denna kommitté att arbeta med samma snabbhet, som en enmanskommitté sådan som den som utarbetat Beveridgeplanen. Men dessutom tillkommer ju att den svenska kommittén skall utarbeta lagförslag — Beveridge har som bekant helt och hållet överlåtit åt andra att ge lagens form åt de tankar och riktlinjer, som han har framlagt i sin plan — samt att den svenska kommittén under årens lopp har besvärats med begäran från Kungl. Maj:t om lagstiftningsarbete rörande vissa partiella reformer, vilket naturligtvis också har stört kommittén i dess allmänna arbete.

Det är mycket beklagligt att det tar så förfärligt lång tid, innan en kommitté av denna art kan bli färdig med sitt förslag, men jag vill åtminstone ha framfört några synpunkter på hur det överhuvud taget är möjligt för en kommitté av denna beskaffenhet att arbeta. Jag tror inte, att man här i landet skulle ha kunnat överlämna åt en person att utföra allt detta med biträde endast av sekreterare, utan det har nog varit nödvändigt att i en sådan inre cirkel, som en kommitté bildar, låta diskussionen pågå mellan representanter för de olika intressen, som beröras av en lagstiftning på detta område.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—6.

Vad utskottets hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Anslag till
 frivillig
 skyddssymp-
 ning mot
 difteri.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 för befrämjande av frivillig skyddssympning mot difteri.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i proposition nr 356 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte
 a) godkänna i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 8 oktober 1943 förordade grunder för statens medverkan vid genomförande av frivillig skyddssympning mot difteri;

Anslag till frivillig skyddsympning mot difteri. (Forts.)

b) till Skyddsympning mot difteri å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 300,000 kronor.

Herr **Karlsson, Gottfrid**: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att göra några erinringar mot förslaget om anslag till ifrågavarande ändamål; jag är tvärtom av den uppfattningen, att det är ett mycket vällovligt förslag, som nu ligger på riksdagens bord och som ju om någon minut kommer att klubbfastas. Jag har begärt ordet för att uttala den uppfattningen, att det hade varit rimligt, om de landsting, som på egen hand företagit åtgärder i detta syfte redan innan riksdagen beslutat om statsbidrag, också hade haft möjlighet att få något bidrag från statens sida för de vidtagna åtgärderna. Det landstings förvaltningsutskott, som jag har äran tillhöra, beslöt någon gång i vintras på förslag av förste provinsialläkaren i länet att vidtaga åtgärder för skyddsympning mot difteri i anledning av en synnerligen hotande och svårartad epidemi inom Jönköpings län. Jag vill minnas, att den började i Nässjö och trakterna däromkring, dit sjukdomen kommit med hempermitterade värnpliktiga, som haft sjukdomsfröet med sig, och därifrån spred den sig upp emot östgötagränsen. När då förste provinsialläkaren föreslog förvaltningsutskottet att vidtaga åtgärder för frivillig skyddsympning främst inom de delar av länet, som gränsade intill Jönköpings län, vidtogos sådana åtgärder, och skyddsympning utfördes i mycket stor omfattning. I början av året ympades icke mindre än tiotusen skolbarn, och ympningen har sedan fortgått även i andra delar av landstingsområdet för att man på så sätt skulle förebygga en svårartad epidemi inom länet.

När beslutet fattades, talade förste provinsialläkaren om att det inom medicinalstyrelsen fanns utarbetat ett förslag om bestämmelser, enligt vilka landstingen skulle erhålla statsbidrag för utförande av dylik skyddsympning. Jag vill nu inte på något sätt göra gällande, att detta uttalande influerade på förvaltningsutskottets ställningstagande i frågan, men när vi sedan fingo medicinalstyrelsens förslag på remiss, uttalade bland annat Östergötlands läns landstings förvaltningsutskott den uppfattningen, att även sådana landsting, som på eget ansvar, redan innan bestämmelserna om statsbidrag tillkommit, föranstaltat om dylika ympningar, skäligen borde komma i åtnjutande av något bidrag från statens sida.

Nu är jag inte riktigt säker på om de bestämmelser, som här äro utformade, lägga bestämda hinder i vägen för Kungl. Maj:t att medgiva bidrag även i sådana fall som jag här har talat om. Jag vet ju att förvaltningsutskotten i Jönköpings län och Östergötlands län och kanske flera vidtagit rätt omfattande åtgärder, som naturligtvis medfört ganska stora kostnader, för att förebygga spridningen av den då hotande difteriepidemien. Jag vet inte säkert, säger jag, om de grunder, vi nu äro färdiga att fastslå, lägga absoluta hinder i vägen för Konungen att lämna bidrag till dessa landsting, men jag har, herr talman, velat i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på frågan och framhålla såsom min mening, att det vore skäligt, om bidrag kunde komma att beviljas även till de landsting, som ha ansett sig böra vidtaga dessa åtgärder. Även om sådana bidrag beviljas, återstå ju ändå rätt stora kostnader, som landstingen i detta fall påtagit sig.

Jag har, som sagt, endast velat kommentera det nu föreliggande förslaget på sätt som här har skett.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för statens järnvägars räkning av aktierna i svenska rederiaktiebolaget Öresund m. m.;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal i fråga om vissa markbyten mellan statens järnvägar och Borås stad m. m.;

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till Stockholms stad av visst område å Ladugårdsgärdet;

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en postverket tillhörig fastighet i Stockholm;

nr 253, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett statens järnvägar tillhörigt markområde i Morastrands köping;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Strömstads förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätten i samma stad komma att indragas;

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 till bidrag till utlandssvenskarnas förening;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens geotekniska institut m. m.; samt

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av räntan å lån från statens utlåningsfonder.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Ang. beskattning av restaurangdansen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nöjesskatt jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 8 oktober 1943 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 350, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nöjesskatt.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag innebar bland annat, att i sistnämnda förordning skulle införas en ny paragraf, betecknad 5 a §, av följande lydelse:

Anordnas danstillställning, till vilken allmänheten äger tillträde, i lokal eller å plats, där utskänkning av spritdrycker, vin, pilsnerdricka eller alkoholfria drycker samtidigt må äga rum, eller i annan därmed i inre förbindelse stående lokal, skall, ändock att särskild avgift för tillträde till danstillställningen icke uppbäres eller avgift uppbäres med lägre belopp än nedan sägs, nöjesskatt utgå som om avgift för varje person, vilken äger deltaga i dansen, uttoges med

a) tre kronor, där utskänkning av spritdrycker må äga rum,

b) två kronor, där utskänkning av vin men ej av spritdrycker må äga rum, samt

c) en krona, där utskänkning av endast pilsnerdricka eller alkoholfria drycker må äga rum.

Uttages avgift för dans, gälle i stället vad i 5 § stadgas.

Till utskottets behandling hade överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

1) motionen nr 357 i första kammaren av herr *Holmström*, vari hemställas, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 350 angå-

Ang. beskattning av restaurangdansen. (Forts.)

ende nöjesskatt måtte vidtaga sådan ändring i densamma, att skatten icke skulle drabba resande, som bodde på hotell, där dans vore anordnad; samt

2) motionen nr 493 i andra kammaren av herr *Henriksson*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 350.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 350 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas samt med avslag å motionen II: 493, antaga under punkten infört förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nöjesskatt;

2) att motionen I: 357 måtte, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet förut anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Utskottets förordningsförslag skilde sig från det av Kungl. Maj:t framlagda förordningsförslaget allenast därutinnan, att de i 5 a § förekommande orden »i inre förbindelse» utbyttis mot »i obehindrad inre förbindelse».

Reservation hade anförts av, utom annan, herr *Henriksson*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 493, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 350,

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förnyad och allsidig utredning rörande en beskattning av restaurangdansen och för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda, samt

3) att motionen I: 357 måtte anses besvarad genom vad utskottet sålunda anført och hemställt.

Herr Björck: Herr talman! Jag har intet i princip att erinra mot bevillningsutskottets förslag till lösande av denna skattefråga. Så som restaurangdansen utvecklats på senare år, bör den inte undgå beskattning. Men man kan inte undgå att bli betänksam, då riksdagen står i begrepp att beskatta något som i realiteten är förbjudet i svensk lag. Ty det torde inte vara okänt för kammarens ledamöter, att servering av rusdrycker icke är tillåten i lokal, där offentlig dans äger rum. Jag tillåter mig påminna om vad rusdrycksförsäljningsförordningen 5 kap. 3 § innehåller. Där säges bland annat, att utskänkning av rusdrycker ej må ske i lokal eller å plats, där offentlig dans äger rum, ej heller i lokal som står i inre förbindelse med dylik. Emellertid äger länsstyrelse efter ansökan i särskilda fall medgiva undantag, sedan den kommunala myndigheten på platsen, samt i stad magistraten, blivit hörd.

Nu har utvecklingen, såsom vi alla veta, blivit den, att dessa undantag, som lagen för särskilda fall medger, ha blivit regel. En undersökning som finansministern lät företaga förlidet år, då han besvarade en interpellation i andra kammaren, visar att dylika tillstånd beviljats i över 18,000 fall om året under de år som undersökningen omfattar, nämligen åren 1939, 1940 och 1941. En jämförelse med några år tidigare visar en ökning av cirka 6,000 fall årligen — jag tror jämförelsen avsåg åren 1930—1935. Denna kraftiga ökning förvånar, då man erinrar sig vad bevillningsutskottet skrev år 1937, då riksdagen antog nya och ändrade bestämmelser i fråga om rusdryckshanteringen. Utskottet sade då följande: »Enligt utskottets mening ha gällande bestämmelser i förevarande hänseende av myndigheterna på vissa håll tillämpats på ett sätt, som kan giva anledning till befogade erinringar. För framtiden måste anses önskvärdt, att tillstånd till dans i samband med utskänkning å restaurang

Ang. beskattning av restaurangdansen. (Forts.)

meddelas med större urskillning än som hittills skett.» Uttalandet godkändes av riksdagen och blev sålunda riksdagens eget. Man blir givetvis inte glad över att konstatera, hur litet vederbörande myndigheter taga hänsyn till ett uttalande av riksdagen.

Även om man måste anse, att beskattningen under nuvarande förhållanden har fog för sig, har man anledning befara, att denna nöjesart så att säga legaliseras genom att en beskattning införes, som efter allt att döma kommer att tillföra statsverket ej obetydliga inkomster. Jag tillåter mig, herr talman, uttala den förväntan, att inkomsten av denna skatt icke må bli avgörande vid bedömandet av huruvida tillställningar av denna art böra tillåtas eller icke.

Herr **Pauli**: Jag förstår mycket väl, att bevillningsutskottet har haft en besvärlig uppgift, när det sysslat med denna sak, inte minst med tanke på departementschefens uttalande i propositionen till 1940 års riksdag, där han påpekade, att det enligt vunna erfarenheter skulle stöta på allt för stora praktiska svårigheter att nå de åsyftade danstillställningarna med nöjesbeskattning. När man läser igenom detta betänkande, får man intrycket, att dessa svårigheter icke ha övervunnits av utskottet, och utskottet har ju också uttalat sig i ganska tveksamma ordalag angående möjligheten att få fram sådana föreskrifter, att de drabba dem, som man vill komma åt — för att nu beröra den frågan — och icke sådana hotell- och restauranggäster, som icke deltaga i danstillställningarna. Man söker emellertid förgäves i utskottets utlåtande efter någon diskussion om det uppslag, som förekommer i herr Henrikssons reservation, där det säges, att en tänkbar lösning, som borde prövats, är att skatten uttages i form av en licensavgift, som av restauratören erlägges för varje tillstånd att anordna restaurangdans. Härigenom skulle alla kontrollsvårigheter och kontrollkostnader kunna elimineras.

Jag är inte tillräckligt insatt i de tekniska detaljer, som här varit föremål för övervägande, för att bedöma, huruvida detta är den bästa framkomliga vägen, men nog förefaller det mig, som om den skulle vara av den natur, att den kunde ha varit värd ett närmare övervägande från utskottets sida, och därför har jag varit litet förvånad över att inte återfinna någon diskussion om den saken i betänkandet. Såsom jag betraktar frågan måste jag säga, att jag tycker att den vägen är den enklaste och att man här i riksdagen närmast borde ha anledning att reflektera på den. Det system, som utskottet tänkt sig, blir ju dock förfärligt trassligt. Utskottet har hänvisat restauratörerna till att själva anordna kontrollen, och det har redan diskuterats i tidningarna, hur det skall gå till. Man får väl avspärra dansgolvet och fordra särskild biljett av dem, som skola komma innanför denna avspärrning, och får sedan övervaka, att dessa biljetter icke överlåtas till andra. Jag förundrar mig inte över att vissa restauranginnehavare ha sagt, att om man skall ha ett sådant system, är det bäst att inställa alltihop. Detta blir väl sannolikt också följden, och då kommer ju den beräknade statsinkomsten av denna beskattning att betydligt reduceras eller kanske rent av gå all världens väg. Om man skall gå in för en sådan här beskattning, förefaller det mig därför bäst, att man tar ett enkelt system, ett system, med så litet kontrollbesvär och otrevnad som möjligt för såväl restauranggäster som restauranginnehavare.

Till slut kan jag inte underlåta en liten kättersk reflexion över sättet att betrakta nöjen som beskattningsvärda eller icke. Om man t. ex. har en familjefest anordnad på ett hotell och man vid denna fest t. ex. anordnar dans för familjemedlemmarna och deras gäster, så förmodar jag att detta enligt det föreliggande förslaget bör beskattas. Men om vid en liknande fest medlemmarna tycka det är roligare att slå sig ned vid små gröna bord och spela

Ang. beskattning av restaurangdansen. (Forts.)

bridge eller andra oskyldiga spel, blir detta icke föremål för särskild beskattning. Till och med om spelet icke är alldeles oskyldigt utan rör sig om penningar eller penningars värde — vilket jag från min skoltid minns var strängt förbjudet — går det fritt från annan beskattning än stämpelavgiften. Men nog ha de som spela kort lika roligt på sitt sätt som de dansande. Skall man beskatta nöjet i dess egenskap av nöje, så frågar man sig, varför det ena skall beskattas och inte det andra.

Ja, herr talman, jag ber att inte få detta uppfattat såsom något förslag. Det är inte alls fråga om någon attack mot kortspelet för att få det beskattat, och det är inte min mening att söka animera finansministern till att taga även denna skattekälla i anspråk, men jag tyckte att man kunde tillåta sig denna lilla jämförelse.

Ur rent tekniska synpunkter har jag velat säga, att det nog är bättre att välja den enklare vägen i denna fråga än den mera tilltrasslade. Om jag inte blir övertygad av det anförande, som utskottets ärade ordförande nu kommer att hålla, så har jag på de skäl, jag nu anført, tänkt att rösta för det av herr Henriksson avgivna reservationsyrkandet.

Herr Bärge, Johan: Herr talman! Jag ber att först få instämma i herr Björcks anförande.

Till herr Pauli vill jag bara säga, att jag föreställer mig, att han har försökt att någorlunda bedöma, hur man skall ordna en beskattning enligt herr Henrikssons reservation, innan han förbinder sig att rösta för den. Den metod, som där är föreslagen, är ju ingalunda okänd, och ur kontrollsynpunkt är den givetvis ofantlig mycket enklare än den, som förordas i den kungl. propositionen och i utskottets betänkande. Men jag ämnar ju inte stå här och försöka att sätta herr Pauli in i alla de besvärligheter, som följa med att man tar upp en särskild licensavgift, ty det skulle säkerligen bli ett långt utdraget anförande, som jag inte tror skulle intressera kammaren. Jag vill bara erinra om att man kan väl knappast tänka sig, att man skulle ha en lika stor avgift för restauranger av olika klasser, utan man finge klassificera dem. Man kan väl inte heller tänka sig att ha lika stor avgift oavsett frekvensen på de olika restaurangerna. Men att börja dela upp restaurangerna med hänsyn till deras kvalitet, om jag får använda det uttrycket, med hänsyn till frekvensen under olika förhållanden och allt sådant, det är sannemligen inte så lätt som det kan synas vara. Utskottet har inte ansett sig kunna ge sig in på att utreda den frågan. Den är alltför omfattande, och om man skulle ha gått på den linjen, skulle resultatet alltså ha blivit, att utskottet hade föreslagit riksdagen att förkasta det förslag som föreligger i den kungl. propositionen — trots att riksdagen ett par gånger skrivit och bett att få ett förslag i linje med det, som propositionen innebär — och så hemställa om en utredning efter andra linjer, som av utskottet under årens lopp prövats och befunnits ingalunda vara de lättaste. Att gå en sådan väg fann utskottet icke påkallat, desto mindre som bekymren för denna frågas ordnande säkerligen inte kunna behöva bli mycket större än alla de bekymmer som man haft på andra nöjesetablissemang, i våra folkparker och annorstädes, där man sedan många år har haft en nöjeskatt av denna beskaffenhet och kunnat klara svårigheterna. När det gällde att beskatta dessa nöjen, som folk värdesätter — kanske väsentligen människor av en annan rangklass än det här är fråga om — då var man inte så förfärligt ängslig och ömsint, utan då fick var och en inrätta sig efter de bestämmelser som fastslogos, och det har visat sig gå. Konstigare är inte denna sak. När det kan ordnas med avgifter i våra folk-

Ang. beskattning av restaurangdansen. (Forts.)

parker, i våra Folkets hus och i andra nöjeslokaler av enklare beskaffenhet, även på landsbygden, kan det inte vara mycket svårare, när det gäller restaurangerna. Man måste vara särskilt känslig för de intressen, som ligga restauratörerna närmast om hjärtat, om man skall känna den oro som herr Pauli här givit uttryck för.

Herr Pauli sade också, att han antog, att om man skulle fira en enskild familjefest på en restauranglokal, skulle man få betala nöjesskatt. Något sådant avses inte här, utan det står — jag förmodar att herr Pauli har läst texten — tydligt angivet, att det skall vara fråga om en danstillställning, till vilken allmänheten äger tillträde. Det brukar väl sällan förekomma sådana där enskilda familjefester, dit allmänheten har tillträde.

Jag har kanske varit litet elak i mina repliker, men jag tyckte, att herr Paulis anförande inbjöd till det, och det må förlåtas mig om jag en gång passar på och tar den erbjudna handen.

Jag skall i det här sammanhanget ytterligare något beröra herr Henriks sons reservation, vilket jag från början inte alls tänkt göra. Han har i reservationen resonerat om alla andra ting än de i den här saken väsentliga. Han har talat om den inkomst, som den föreslagna skatten skulle tillföra statsverket, och har gjort gällande, att den frågan inte har blivit tillräckligt utredd, varför han velat, att man skall avslå propositionen, och önskar, att en ny inkomstberäkning skall verkställas.

Den inkomst, som skatten kommer att tillföra statsverket, kan finansministern lugnt strunta i. Det har aldrig varit fråga om att göra restaurangdansen till någon större intäktskälla för statsverket. Men det har upprört litet var, att den så att säga förnämre restaurangdansen skall vara obeskattad, medan enkelt folks dans beskattas. Det har varit huvudskälet till framställningen om en sådan skatt. Sedan får den ge de intäkter, som det kan bli av den. De äro sannerligen inte av sådan storleksordning, att finansministern måste ha reda på dem, innan han gör upp budgeten.

Likasa talas det om att det åtminstone numera är så ställt, att några särskilda intäkter kunna restauratörerna inte betinga sig vid danstillställningar till följd av prisstoppet och regleringen av restaurangernas matpriser. Det skulle således betyda, att någon ekonomisk vinning skulle restauratörerna inte få vid danstillställningar. Ja, jag har under mitt långa liv på många ställen lärt mig att värdesätta det sätt, på vilket restauratörerna handha sin samhällsuppgift, men jag har svårt att tro, att de av någon sorts välgörenhetskänsla mot de danslystna anordna danstillställningar utan att beräkna egen vinning. Restauratörerna förneka, att det är möjligt för dem att hålla sig skadeslösa genom ett öppet tillägg på matpriserna, men från priskontrollnämndens sida har man förklarat, att så strängt är det inte, utan att någon marginal i det fallet finns. Den som tror, att restauratörerna komma att anordna dans utan att erhålla ekonomisk vinning, är emellertid säkert på fel väg.

Vad som således framhålles i reservationen är motiv mot skatten, som gå alldeles vid sidan av motiven för skatten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och uttalar den förhoppningen, att herr Pauli inte kommer att rasa för mycket i anledning av vad jag här har sagt.

Herr Pauli: Herr talman! Herr Bärqs sista ord gingo tyvärr förlorade för mig, men jag uppfattade, att han tidigare i sitt anförande ansåg sig ha yttrat

Ang. beskattning av restaurangdansen. (Forts.)

en del elakheter. Jag vet inte, om jag kan uppfatta yttrandena såsom elakheter — åtminstone har jag inte känt mig träffad av dem.

Herr Bärge förklarade, att kärnpunkten i frågan inte är, att man har räknat med restaurangdansen såsom någon större skatteälla, utan att man har velat skapa en social rättvisa mellan olika sorters dans. Herr Bärge torde ha observerat, att jag inte alls varit inne på den frågan. Jag har inte ifrågasatt, huruvida inte denna dans lika väl som annan dans skulle vara beskattad. Jag har i stället frågat, varför inte utskottet har tagit under övervägande att gå den till synes enklare vägen, när det gällt att utforma skatten. Vilket svar får jag av herr Bärge på denna fråga? Jo, det svaret, att utskottet inte brytt sig om att utreda den saken och att det skulle bli en alltför vidlyftig sak att utveckla den här inför kammaren. Jag är ungefär lika klok av detta svar som jag var förut.

När herr Bärge säger, att han inte hört talas om familjefester, till vilka allmänheten har tillträde, på restauranger, är det naturligtvis riktigt, om han tänker på sådana fester på enskilda rum. Men nog inträffar det synnerligen ofta, att en familj och dess gäster gå ut och sätta sig vid ett bord på en restaurang men ändå så att säga utgöra ett slutet sällskap. Det är således inte möjligt att härvidlag draga någon bestämd gräns.

Jag vill som sagt betona, att jag inte har tagit till orda för att opponera mig mot att även denna form av dans göres till föremål för beskattning. Det som har förvänat mig är, att man inte har diskuterat den utväg, som åtminstone för lekmannen, d. v. s. den till bevillningsutskottet inte hörande riksdagsmannen, ter sig som den enklare, utan föredragit ett system med individuell kontroll, vilket förefaller mera besvärligt. Det är denna rent tekniska fråga, som jag har tillåtit mig interpellera utskottets ordförande om, och jag anser inte att denna fråga motiverat den i varje fall som elakheter avsedda polemik, som utskottets ordförande har riktat mot mig.

Herr Bärge, Johan: Herr talman! För att inte herr Paulis sista anförande skall kunna ge samma vanföreställningar om lagförslagets innehåll, som ha gjorts sig gällande ute i den allmänna debatten och som jag trodde voro ihjälslagna genom vad utskottet så tydligt har skrivit, vill jag bara säga, att utskottet har gjort sig all möjlig möda att förklara för dem, som äro intresserade av denna sak, att det endast är de, som skaffat sig rätt att deltaga i dansen, som skola betala skatt, och inte de, som sitta vid sidan och icke dansa. I den mån de personer, som tillhöra ett slutet sällskap, dansa på den bana, till vilken allmänheten äger tillträde, böra de betala skatt. Jag kan inte finna det annat än rimligt. Men är det så, att de icke dansa, skola de icke heller erlägga skatt.

De, som läst betänkandet, måste efter de många klargörande ord, som skrivits i denna sak, förstå, att detta är i överensstämmelse med utskottets mening.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. olycksfallsförsäkring av vissa tjänstepliktiga män.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m.

Genom en den 15 oktober 1943 dagtecknad proposition, nr 363, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag med särskilda bestämmelser om försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m. samt
- 2) förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av viss tjänsteplikt för män, födda år 1924,

dels ock medgiva Kungl. Maj:tt att bemyndiga statens arbetsmarknadskommission att till ersättningsberättigad tjänstepliktig, varom nu vore fråga, utbetala familjetillägg i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som tillämpades beträffande familjetillägg till tjänstepliktig under tiden för tjänstepliktens fullgörande.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Reservation hade anmälts av herrar *Wistrand* och *Mannerskantz*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Till detta utskottsutlåtande ha herr *Wistrand* och jag fogat en blank reservation, och min avsikt är endast att förklara anledningen härtill.

Samma anordning i fråga om vedavverkning, som nu är föreslagen för 1944 års klass, gällde för 1943 års klass. Jag har endast velat markera, att jag fortfarande anser, att det var ett felaktigt beslut, som på sin tid fattades beträffande en detalj i försäkringsbestämmelserna. Men eftersom jag inser, att det inte är någon mening i att här ställa något yrkande, skall jag inte göra det. Jag hoppas för övrigt, att denna 1944 års klass inte kommer att behöva tagas i anspråk, och jag hoppas överhuvud taget, att denna, om jag så får säga, föga älskade avverkningsskyldighet kommer att avskaffas efter innevarande avverkningsår.

Herr statsrådet Domö: Herr talman! Jag skall i anledning av herr *Mannerskantz* anförande be att få säga, att såsom läget var förra året, var det säkert mycket välmotiverat att ta till den kraftåtgärd som det innebar, att till tjänsteplikt ta ut en del unga män. I år är läget kanske annorlunda, men i alla fall är det så pass osäkert, att man har velat skapa möjlighet att i ett oförutsett läge inkalla de tjänstepliktiga män, som äro födda år 1924. Det bör då på förhand vara klart, hur frågan beträffande deras ersättning, sjukvård etc. skall lösas.

Läget på bränsleförsörjningens område har förbättrats ganska mycket, och vi ha nu en betydligt ökad reserv av fasta bränslen. Härtill ha medverkat ökad vedavverkning och brännorvsupptagning, en mild vinter 1942—1943, gynnsam hösttemperatur i år och, i särskilt hög grad, att importen av kol och koks har kunnat fortgå ganska programenligt. Därför hoppas och räknar jag med, att tjänstepliktiga män, födda år 1924, inte skola behöva inkallas till skogsavverkning innevarande bränsleår, men ur säkerhetssynpunkt är det säkerligen välbetänkt att vidta den åtgärd, som är föreslagen i den kungl. propositionen.

Ang. olycksfallsförsäkring av vissa tjänstepliktiga män. (Forts.)

Ordet lämnades härefter för kort genmäle till herr **Mannerskantz**, som yttrade: Herr talman! Jag vet inte, om herr statsrådet uppfattade mig fullt riktigt. Jag uttalade mig inte ofördelaktigt om anordningen med tjänsteplikt. Sedan avverkningsåläggandena givits, måste åtgärder givetvis vidtagas för att få veden huggen, men det var mot lagen om avverkningskyldighet jag närmast riktade mig med mina sista ord.

Herr **Larsson, Sam**: Herr talman! Jag begärde ordet för att framställa en fråga till statsrådet Domö om hurudant bränsleläget är under innevarande säsong. Nu har herr statsrådet i sitt anförande lämnat besked på den punkten, och jag har ingen anledning att längre uppehålla mig därvid. Jag vill allenast understryka, vad jag tror är allas och även herr statsrådets mening, nämligen att åtgärden att inkalla ytterligare en årgång tjänstepliktiga unga män endast bör tillgripas, om det är absolut nödvändigt och för den händelse, såsom herr statsrådet uttryckte det, ett oförutsett läge så påkallar. Det är nämligen inte bara så, att detta inkallande medför obehag och otrevnad för en mängd av de inkallade. Det är säkerligen även så, att det blir en mycket dyr ved, som avverkas på det sättet, och det är säkert också så — det har jag särskild anledning att understryka — att det vid dessa avverkningar inträffar ett oproportionerligt stort antal olycksfall, som i sin tur kosta statsverket mycket pengar. Jag har således anledning betona, att denna åtgärd inte bör tillgripas annat än om det verkligen är oundgängligen nödvändigt.

Jag har, herr talman, inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad angår jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 7—9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 14 och 15.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för vissa tomtupplåtelse;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av visst område till Fredrika kommun i Västerbottens län;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp; samt

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av bidrag ur domänfonden till föreningen för växtförädling av skogsträd.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 479, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 480, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens geotekniska institut m. m.

Skrivelseförslagen godkändes, nr 480 under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 256 bifölles även av andra kammaren.

*Interpellation
om stöd och
skydd åt vissa
uppsagda
arrendatorer.*

Herr **Andersson, Alfred**, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Vid en del storgods här och var i landet gör sig gällande en tendens, som måste ge anledning till oro och bekymmer närmast i de kretsar, som beröras av denna utveckling. Jag syftar på det förhållandet, att en stor del arrendatorer äro eller bliva uppsagda till avflyttning nästa fjortonde mars från sina arrenderade gårdar. Det förefaller som om vederbörande godsägare inte vore benägna att taga tillbörlig hänsyn till arrendatorernas intressen. Arrendatorer på gårdar, som innehafts på arrende av samma släkt en lång följd av år, i ett fall ända upp till 250 år, drivas nu bort från sina hem och från den jord, som de odlat, vårdat och älskat, som om den varit deras egendom. Det måste kännas bittert för dessa människor, som på detta sätt skola ryckas upp med rötterna från den jord, där de äro födda och vuxit upp. Att bliva utsatt för ett dylikt förfarande är en hård lott, som väl knappast någon av dessa, som drabbas därav, hade väntat sig bliva utsatt för.

Man blir rörd i sitt innersta, när man ser och hör, hur det kan gå till på sina håll. Och man frågar sig, hur sådant kan få lov att ske i våra dagars Sverige. Jag har för min del ytterst svårt att tro, att statsmakterna skulle sakna möjligheter att vidtaga åtgärder i syfte att förhindra denna framfart, som kommit till synes här och var i landet. Tvärtom hyser jag

Interpellation om stöd och skydd åt vissa uppsagda arrendatorer. (Forts.)
den uppfattningen, att möjligheter till ingripanden måste finnas och att åtgärder av ett eller annat slag måste vidtagas snarast möjligt i syfte att bryta den tendens, som på sina håll nu är rådande.

Det förefaller mig, som om ett förbud mot sammanslagning av bäriga arrendegårdar till större enheter borde utfärdas.

Med vad jag sålunda anført får jag vördsamt anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet göra följande interpellation: Kan det förväntas, att herr statsrådet har för avsikt att vidtaga åtgärder i syfte att ge dessa arrendatorer, som här och var blivit uppsagda till avflyttning, ett lämpligt stöd och skydd?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.25 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.
